

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

SPRIEDUMS

LATVIJAS REPUBLIKAS VĀRDĀ

Rīgā 2002. gada 20. maijā

Lietā nr. 2002-01-03

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētājs Aivars Endziņš, tiesneši Anita Ušacka, Romāns Apsītis, Ilma Čepāne, Juris Jelāgins, Andrejs Lepse un Ilze Skultāne,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu, Satversmes tiesas likuma 16. panta 3. punktu, 17. panta pirmās daļas 11. punktu, 19.² un 28.¹ pantu,

pēc Diānas Brancevičas, Margaritas Grišanovas, Jūlijas Opikovas, Olgas Pavlovas un Gaļinas Vodņevas konstitucionālās sūdzības rakstveida procesā izskatīja lietu

“Par Ministru kabineta 2001. gada 31. jūlija noteikumu nr. 349 “Grozījumi Ministru kabineta 1995. gada 3. oktobra noteikumos nr. 291 “Suņu un kaķu turēšanas noteikumi”” atbilstību Satversmes 105. pantam un Ministru kabineta iekārtas likuma 14. panta 3. punktam”.

Konstatējošā daļa

1995. gada 3. oktobrī Ministru kabinets saskaņā ar Ministru kabineta iekārtas likuma 14. panta 3. punktu izdeva noteikumus nr. 291 “Suņu un kaķu turēšanas

noteikumi” (turpmāk – Suņu un kaķu turēšanas noteikumi). Noteikumu izdošanas laikā Saeima nebija pieņēmusi likumu, kas regulētu mājas (istabas) dzīvnieku turēšanas prasības.

1999. gada 9. decembrī Saeima pieņēma Dzīvnieku aizsardzības likumu, kurš stājās spēkā 2000. gada 1. janvārī.

Šā likuma mērķis noteikts likuma 2. pantā, kā arī preambulā. Likuma 2. pants paredz, ka “šis likums nosaka personas tiesības un pienākumus dzīvnieku aizsardzības jomā”. Savukārt saskaņā ar likuma preambulu “cilvēces ētiskais pienākums ir nodrošināt visu sugu dzīvnieku labturību un aizsardzību, jo katrs īpatnis pats par sevi ir vērtība. Cilvēkam ir morāls pienākums cienīt jebkuru radību, izturēties pret dzīvniekiem ar iekšējīgu sapratni un tos aizsargāt. Nevienam nav atļauts bez pamatota iemesla nogalināt dzīvnieku, nodarīt tam sāpes, radīt ciešanas vai citādi kaitēt.”

Minētā likuma 16. pants noteic, ka “savvaļas indīgos un plēsīgos dzīvniekus, pērtiķus, jūras zīdītājus, kā arī dzīvniekus, kuri jābaro ar dzīvnieku siltasiņu dzīvniekiem, aizliegts turēt kā mājas (istabas) dzīvniekus”.

Dzīvnieku aizsardzības likuma pārejas noteikumos paredzēts, ka “personas, kuru īpašumā šā likuma spēkā stāšanās brīdī ir 16. pantā minētie dzīvnieki, nedrīkst pieļaut šo dzīvnieku vairošanos un līdz 2000. gada 1. jūlijam nodrošina dzīvnieku turēšanu savvaļas dzīvnieku kolekcijās, bet, ja tas nav iespējams, – eitanāziju.”

Savukārt likuma 10. pants nosaka Ministru kabineta tiesības izdot noteikumus dzīvnieku aizsardzības jomā. Saskaņā ar šā panta 2. punktu Ministru kabinets izdod “mājas (istabas) dzīvnieku aizsardzības noteikumus un nosaka labturības prasības šo dzīvnieku turēšanai, tirdzniecībai un demonstrēšanai publiskās izstādēs, kā arī mājas (istabas) dzīvnieka turētāja tiesības un pienākumus”. 2001. gada 6. decembrī Saeima papildinājusi likuma pārejas noteikumus, to 3. punkta 1. apakšpunktā nosakot, ka šādi noteikumi Ministru kabinetam jāizdod līdz 2002. gada 1. jūlijam. Minētie likuma grozījumi stājās spēkā 2002. gada 5. janvārī.

2001. gada 31. jūlijā Ministru kabinets ar noteikumiem nr. 349 “Grozījumi Ministru kabineta 1995. gada 3. oktobra noteikumos nr. 291 “Suņu un kaķu turēšanas noteikumi”” papildināja Suņu un kaķu turēšanas noteikumus ar 6.5. apakšpunktu, aizliedzot “turēt, vairost un ievest valstī pitbulterjera, Argentīnas doga, Brazīlijas fila,

Tosa inu un Amerikas Stafordšīras terjera šķirnes suņus, kā arī šo šķirņu suņu jaukņus”. Noteikumu 2. punktā papildus paredzēts, ka “pitbulterjera, Argentīnas dogas, Brazīlijas fila, Tosa inu un Amerikas Stafordšīras terjera šķirnes suņi un šo šķirņu suņu jaukņi, kuri iegādāti līdz šo noteikumu spēkā stāšanās brīdim, līdz 2002. gada 1. augustam pakļaujami sterilizācijai vai kastrācijai”.

Konstitucionālās sūdzības iesniedzējas (turpmāk – iesniedzējas) – Diāna Branceviča, Margarita Grišanova, Jūlija Opikova, Olga Pavlova un Gaļina Vodņeva – apstrīd Ministru kabineta 2001. gada 31. jūlija noteikumu nr. 349 “Grozījumi Ministru kabineta 1995. gada 3. oktobra noteikumos nr. 291 “Suņu un kaķu turēšanas noteikumi”” (turpmāk – apstrīdētais akts) atbilstību Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 105. pantam un Ministru kabineta iekārtas likuma 14. panta 3. punktam.

Konstitucionālajā sūdzībā norādīts, ka apstrīdētais akts izdots saskaņā ar Ministru kabineta iekārtas likuma 14. panta 3. punktu. Šis punkts paredz, ka Ministru kabinets var izdot noteikumus gadījumos, “ja attiecīgais jautājums ar likumu nav noregulēts”. Atsaucoties uz Satversmes tiesas spriedumiem, iesniedzējas norāda, ka likumdošanas tiesības pieder Saeimai un ka valdība, pamatojoties uz Ministru kabineta iekārtas likuma 14. panta 3. punktu, nevar izdot noteikumus par jautājumiem, kas ietilpst likumdevēja kompetencē.

Iesniedzējas uzskata, ka apstrīdētajā aktā regulētās tiesiskās attiecības – aizliegums turēt, vairot un ievest valstī noteiktas šķirnes suņus, kā arī noteikumi, kā jārīkojas ar minētajiem suņiem, kas iegādāti līdz apstrīdētā akta spēkā stāšanās brīdim, – ir likumdevēja kompetencē. Saeima Dzīvnieku aizsardzības likuma 16. pantā ir izsmeļoši noteikusi, kādus dzīvniekus aizliegts turēt kā mājas (istabas) dzīvniekus. Ministru kabinets savukārt saskaņā ar Dzīvnieku aizsardzības likuma 10. panta 2. punktu ir pilnvarots apstiprināt mājas (istabas) dzīvnieku aizsardzības noteikumus un to turētāju tiesības un pienākumus. Iesniedzējas uzsver, ka Ministru kabinets, izdodot apstrīdēto aktu, ir ietecies Saeimas darbības sfērā un ir pārkāpis savu kompetenci.

Konstitucionālajā sūdzībā izteikts viedoklis, ka Suņu un kaķu turēšanas noteikumi konkretizē Dzīvnieku aizsardzības likuma normas un ir tam pakārtoti. Līdz ar to šādus noteikumus var izdot, tikai pamatojoties uz Dzīvnieku aizsardzības likumu, tas

ir, Ministru kabineta iekārtas likuma 14. panta 2. punktā minētajā gadījumā. Šādus noteikumus nevar izdot, pamatojoties uz šā likuma 14. panta 3. punktu.

Iesniedzējas apgalvo, ka apstrīdētais akts neatbilst Satversmes 105. pantam. Valsts atzīst un aizsargā cilvēka tiesības uz īpašumu, arī īpašuma tiesības uz pitbulterjera, Argentīnas doga, Brazīlijas fila, Tosa inu un Amerikas Stafordšīras terjera šķirnes suņiem un šo šķirņu suņu jauktniem. Tiesības uz īpašumu var tikt ierobežotas tikai uz likuma pamata. Ministru kabinets ir pārkāpis savu kompetenci, patvaļīgi papildinot Dzīvnieku aizsardzības likuma 16. pantā noteikto aizliegto dzīvnieku sarakstu. Nosakot pienākumu dzīvnieku īpašniekiem līdz 2002. gada 1. augustam sterilizēt vai kastrēt minēto šķirņu suņus un šo šķirņu suņu jauktnes, tiek samazināta šo suņu vērtība, un šāda rīcība ir vērsta uz konkrētu suņu šķirņu iznīcināšanu. Rezultātā tiek ierobežotas dzīvnieka īpašnieka tiesības uz savu īpašumu.

Iesniedzējas lūdz atzīt apstrīdēto aktu par spēkā neesošu no tā pieņemšanas brīža.

Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Ministru kabinets – atbildes rakstā norāda, ka apstrīdētais akts nav pretrunā ar Satversmes 105. pantu un Ministru kabineta iekārtas likuma 14. panta 3. punktu.

Ministru kabinets norāda, ka laikā, kad tika izdoti Suņu un kaķu turēšanas noteikumi, nebija pieņemts likums, kas regulētu dzīvnieku, ieskaitot mājas (istabas) dzīvniekus, turēšanas un aizsardzības prasības, kā arī dzīvnieka īpašnieka vai turētāja tiesības un pienākumus.

Atbildes rakstā uzsvērts, ka Dzīvnieku aizsardzības likuma mērķis saskaņā ar likuma preambulu ir dzīvnieku labturības un aizsardzības nodrošināšana. Dzīvnieku labturība savukārt ir dzīvnieku fizioloģisko vajadzību nodrošināšanas pasākumu kopums. Tādējādi šis likums nevar būt par pamatu Ministru kabineta noteikumiem, kuros paredzēta prasība sterilizēt vai kastrēt “agresīvo suņu šķirņu” indivīdus, kuri iegādāti līdz noteikumu spēkā stāšanās dienai, jo šo pasākumu mērķis nav nodrošināt dzīvnieku fizioloģiskās vajadzības. Ministru kabinets uzskata, ka Dzīvnieku aizsardzības likuma un Suņu un kaķu turēšanas noteikumu mērķi ir atšķirīgi. Tā kā

likums un Suņu un kaķu turēšanas noteikumi regulē dažādus jautājumus, apstrīdētais akts nav pretrunā ar Ministru kabineta iekārtas likuma 14. panta 3. punktu.

Ministru kabinets paskaidro, ka 2001. gada jūlijā, kad notika ar smagām sekām saistīti Amerikas Stafordšīras terjera uzbrukumi bērniem, bija nepieciešams ātri un efektīvi reaģēt. Apstrīdētais akts tika izdots, jo “agresīvo šķirņu” suņu turēšana radīja draudus cilvēku drošībai, veselībai un dzīvībai. Atsevišķu suņu šķirņu aizliegums bija nepieciešams, ņemot vērā sabiedrības negatīvo attieksmi pret šo šķirņu suņu turēšanu, un lai sasniegtu Suņu un kaķu turēšanas noteikumu 2. punktā norādīto mērķi – nodrošināt to, ka suņu turēšana neapdraud sabiedrību.

Atbildes rakstā izteikts viedoklis, ka Amerikas Stafordšīras terjera un pitbulterjera šķirnes tika radītas suņu cīņām. Šīm suņu šķirnēm piemīt ģenētiska tieksme uzbrukt suņiem un maziem dzīvniekiem. Šo šķirņu suņu uzbrukumi ir īpaši nežēlīgi, un tos ir grūti pārtraukt. Ja suns uzbrūk cilvēkam, pēdējais var gūt smagus miesas bojājumus. Tādēļ Ministru kabinets pieņēma lēmumu aizliegt noteiktas suņu šķirnes.

Ministru kabinets apgalvo, ka apstrīdētais akts izstrādāts, ņemot vērā citu valstu pieredzi. Vairākās Eiropas Savienības dalībvalstīs ir noteikti ierobežojumi atsevišķu šķirņu suņu turēšanai un ieviešanai valstī, kā arī noteikta šo šķirņu suņu sterilizācija vai kastrācija.

Izvērtējot Satversmes 105. pantā paredzēto īpašuma tiesību ierobežojumu, Ministru kabinets uzsver, ka ir jāievēro samērīguma princips. Jāizsver, kuras cilvēka pamattiesības – tiesības uz īpašumu vai tiesības uz dzīvību un veselību – ir svarīgākas. Cilvēka tiesības uz dzīvību ir absolūtas, tās nekādā gadījumā nedrīkst ierobežot. Tātad īpašuma tiesību ierobežojumam ir leģitīmi mērķi – cilvēku tiesību uz dzīvību un veselību aizsardzība.

Lietā tika noteikta **ekspertīze** par atsevišķu suņu šķirņu īpašībām, uzaicinot par lietpratējiem (ekspertiem) Viju Klučnieci, sabiedrisko organizāciju apvienības “Latvijas kinoloģiskā federācija” prezidenti, Tatjanu Zorenko, Dr. h. biol., Latvijas Universitātes Bioloģijas fakultātes Zooloģijas katedras asociēto profesori, kā arī Veterinārmedicīnas izglītības centru.

Ekspertes Vijas Klučnieces atzinumā izteikts viedoklis, ka kopumā par agresīvu nevar uzskatīt nevienu suņu šķirni, jo suņa rakstura veidošanās atkarīga no audzināšanas un selekcijas. Arī ar apstrīdēto aktu aizliegtās suņu šķirnes par agresīvām kopumā uzskatīt nevar. Tomēr šo, kā arī dažu citu šķirņu (rotveileri, dobermaņi, vācu aitu suņi) suņu agresiju ir vieglāk izprovocēt nekā citu šķirņu suņu agresiju. Eksperte uzskata, ka sterilizācija un kastrācija ne vienmēr maina suņa psihi. Ja dzīvnieki tiek sterilizēti vai kastrēti līdz gada vecumam, tie kļūst mierīgāki, bet pieaugušu dzīvnieku kastrācijas vai sterilizācijas gadījumā reizēm tiek novērota pretēja reakcija. Atzinumā norādīts, ka pastāvošie administratīvie sodi un suņa īpašnieka (valdītāja) civiltiesiskā atbildība gadījumos, ja suns sakodis cilvēku, ir pietiekami, tomēr tiesībaizsardzības iestādēm būtu prasmīgāk jāizmeklē katrs gadījums. Eksperte apgalvo, ka atsevišķu suņu šķirņu aizliegums noteikts, neņemot vērā speciālistu negatīvo viedokli par šādu aizliegumu.

Eksperte Tatjana Zorenko atzīst, ka nevienu šķirni nevar uzskatīt par agresīvu kopumā. Tomēr prakse pierāda, ka ir atsevišķas suņu šķirnes, kuru pārstāvji biežāk uzvedas situācijai neadekvāti un agresīvi. Bīstami var būt visi dogveidīgie suņi: pitbulterjeri, Argentīnas dogs, Brazīlijas fils, Tosa inu un Amerikas Stafordšīras terjers. Atzinumā norādīts, ka sterilizācija un kastrācija nemaina principiāli suņa psihi un uzvedību. Tomēr pēc kastrācijas agresivitāte var pazemināties. Eksperte uzskata, ka Latvijas sabiedrība nav gatava "risku grupas" suņu turēšanai, tomēr nepieciešams nevis aizliegt turēt suņus, bet gan informēt sabiedrību, jo īpaši jauno paaudzi, par šīm problēmām. Sodiem par suņu turēšanas noteikumu pārkāpumiem jābūt gan daudz bargākiem, gan diferencētiem. Nepieciešama gan suņu testēšana, gan to īpašnieku apmācība.

Veterinārmedicīnas izglītības centra direktors Ivars Lūsis atzinumā norāda, ka atsevišķas suņu šķirnes var tikt uzskatītas par agresīvām kopumā un tām piemīt iedzimta agresivitāte. Šajās šķirnēs agresīvo īpatņu skaits ir lielāks nekā citās šķirnēs. Agresivitāte bieži tiek novērota rotveileriem, Kaukāza aitu suņiem, Neapoles mastifiem, čau-čau un dobermaņiem. Ivars Lūsis apgalvo, ka sterilizācija un kastrācija maina suņa psihi, īpaši gadījumos, ja tā notikusi agrīnā vecumā. Kastrēti dzīvnieki dzimumhormonu trūkuma dēļ ir mazāk agresīvi, tomēr agresivitātes samazināšanos vai izzušanu nevar prognozēt visos gadījumos. Atzinumā ieteikts ievērot Eiropas Veterinārārstu federācijas rekomendācijas un atlikt jaunu normatīvo aktu izstrādi un piemērošanu, līdz būs iegūti

korekti pierādījumi par atsevišķu suņu šķirņu bīstamību. Efektīvākais veids sabiedrības pasargāšanai no agresīviem suņiem ir stingri pasākumi pret konkrētiem suņiem un to saimniekiem. Nepieciešams izglītot suņu īpašniekus, ieviest vienotu visu suņu identifikācijas sistēmu un veikt citus pasākumus.

Secinājumu daļa

Satversmes 105. pants noteic: “Ikvienam ir tiesības uz īpašumu. Īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu. Īpašuma piespiedu atsavināšana sabiedrības vajadzībām pieļaujama tikai izņēmuma gadījumos uz atsevišķa likuma pamata pret taisnīgu atlīdzību.”

Lai konstatētu Satversmē ietverto cilvēktiesību normu saturu, tās tulkojamas pēc iespējas atbilstoši interpretācijai, kāda tiek lietota starptautisko cilvēktiesību normu piemērošanas praksē. Eiropas Cilvēktiesību tiesas prakse ir obligāta attiecībā uz 1950. gada 4. novembra Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) interpretāciju, un šī prakse ir izmantojama arī attiecīgo Satversmes normu tulkošanai (*sk. Satversmes tiesas 2000. gada 30. augusta spriedumu lietā nr. 2000-03-01*).

Konvencijas 1. protokola 1. pants paredz:

“Jebkurai fiziskai vai juridiskai personai ir tiesības uz īpašumu. Nevienam nedrīkst atņemt viņa īpašumu, izņemot, ja tas notiek sabiedrības interesēs un apstākļos, kas noteikti ar likumu un atbilst vispārējiem starptautisko tiesību principiem.

Minētie nosacījumi nekādā veidā nedrīkst ierobežot valsts tiesības izdot tādus likumus, kādus tā uzskata par nepieciešamiem, lai kontrolētu īpašuma izmantošanu saskaņā ar vispārējām interesēm vai lai nodrošinātu nodokļu vai citu maksājumu vai sodu samaksu.”

Eiropas Cilvēktiesību tiesa, interpretējot Konvencijas 1. protokola 1. pantā nostiprinātās tiesības uz īpašumu, ir secinājusi, ka šis pants ietver trīs atsevišķas normas: pirmkārt, panta pirmais teikums paredz tiesības netraucēti baudīt (*peaceful enjoyment*) īpašuma tiesības, otrkārt, panta otrais teikums noteic īpašuma patvaļīgas atņemšanas

aizliegumu un nosacījumus īpašuma atņemšanai, un, treškārt, panta otrajā daļā atzīts, ka valstij ir tiesības kontrolēt īpašuma izmantošanu saskaņā ar vispārējām interesēm [sk. *Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1982. gada 23. septembra spriedumu lietā "Sporongs un Lēnrota pret Zviedriju" (Sporrong and Lönnroth v. Sweden)*].

Šīs trīs atsevišķās normas ir savstarpēji cieši saistītas. Konvencijas 1. protokola 1. pants paredz valsts atbildību par iejaukšanos īpašuma tiesību īstenošanā, ja šīs iejaukšanās rezultātā samazinās īpašuma ekonomiskā vērtība (sk. *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights. Third edition by P.van Dijk, G.J.H.van Hoof. The Hague - London – Boston. Kluwer Law International, 1998, p.620*). Taču noteiktos gadījumos valsts var iejaukties īpašuma tiesību realizācijā. Viena no valsts iejaukšanās formām ir īpašuma izmantošanas kontrole, kas noteikta panta otrajā daļā.

Arī Satversmes 105. pants nosaka gan īpašuma tiesību netraucētu īstenošanu, gan arī valsts tiesības sabiedrības interesēs ierobežot īpašuma izmantošanu. Latvijas valsts var izdot nepieciešamos likumus, lai kontrolētu īpašuma izmantošanu saskaņā ar sabiedrības interesēm.

Pamatots ir iesniedzēju viedoklis, ka Ministru kabinets, izdodot apstrīdēto aktu, aizskāris pitbulterjera, Argentīnas doga, Brazīlijas fila, Tosa inu un Amerikas Stafordšīras terjera šķirnes suņu īpašnieku, kā arī šo šķirņu suņu jaukto suņu saimnieku tiesības uz īpašumu. Īpašuma tiesības ietver sevī arī tiesības gūt no lietas visus iespējamus labumus, tas ir, ienākumus un augļus. Apstrīdētais akts, aizliedzot minēto šķirņu suņu vairošanu, kā arī paredzot šo šķirņu suņu īpašnieku (valdītāju) pienākumu pakļaut suņus sterilizācijai vai kastrācijai, ierobežo īpašnieka tiesības gūt visus iespējamus labumus no sava īpašuma. Apstrīdētā akta piemērošanas rezultātā var samazināties minēto šķirņu suņu ekonomiskā vērtība.

Latvijas valsts varēja ierobežot īpašuma tiesības uz atsevišķu šķirņu suņiem. Tomēr Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē atzīts, ka jebkuram īpašumtiesību ierobežojumam, kas saistīts ar valsts tiesībām kontrolēt īpašuma izmantošanu, ir jāsasniedz taisnīgs līdzsvars starp sabiedrības vispārējām interesēm un indivīda pamattiesību aizsardzību (sk. *Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1982. gada 23. septembra spriedumu lietā "Sporongs un Lēnrota pret Zviedriju" (Sporrong and Lönnroth v. Sweden)*].

Īpašuma tiesības var ierobežot, bet ir jāpārbauda, vai ierobežojums ir attaisnojams, proti, vai:

- 1) tas ir noteikts ar likumu;
- 2) tam ir leģitīms mērķis;
- 3) tas ir samērīgs (proporcionāls).

Tātad vispirms jāpārbauda, vai apstrīdētajā aktā paredzētais īpašuma tiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu.

Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē atzīts, ka “likums” var būt ne tikai parlamenta izdots akts, bet arī cits vispāršaistošs (ārējs) normatīvs akts, piemēram, valdības noteikumi. Tam jābūt izdotam, pamatojoties uz likumu, publicētam vai citādā veidā pieejamam un pietiekami skaidri formulētam, lai adresāts varētu izprast savas tiesības un pienākumus, kā arī tam jāatbilst tiesiskas valsts principiem [sk. *Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1983. gada 25. marta spriedumu lietā “Silvers un citi pret Lielbritāniju” (Silver and others v. the United Kingdom)*].

Lietā “Malons pret Lielbritāniju” (1984. gada 2. augusta spriedums lietā “*Malone v. the United Kingdom*”) tiesa atzinusi, ka šādam normatīvajam aktam jāatbilst arī likumības principam: “Tas neatbilstu tiesiskas valsts principiem, ja izpildvarai dotās izvēles tiesības tiktu noteiktas kā neierobežota vara. Tātad likumam pietiekami skaidri jānosaka kompetentām institūcijām doto pilnvaru apjoms un to īstenošanas veids, ņemot vērā noteiktā līdzekļa leģitīmo mērķi, lai sniegtu indivīdam adekvātu aizsardzību pret patvaļīgu iejaukšanos.”

Arī Satversmes 105. panta trešais teikums noteic, ka īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu. Interpretējot šo Satversmes normu saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksi, secināms, ka vārds “likums” ietver ne tikai Saeimas pieņemtus likumus, bet arī citus vispāršaistošus (ārējus) normatīvos aktus, ja vien tie atbilst iepriekšminētajiem kritērijiem.

Apstrīdētais akts ir izdots saskaņā ar Ministru kabineta iekārtas likuma 14. panta 3. punktu. Šī likuma norma paredz Ministru kabineta tiesības izdot noteikumus gadījumos, “ja attiecīgais jautājums ar likumu nav noregulēts”.

Interpretējot Ministru kabineta iekārtas likuma 14. panta 3. punktu, jāņem vērā Satversmes 1. pants, no kura izriet varas dalīšanas princips, un 64. pants, kas noteic, ka “likumdošanas tiesības pieder Saeimai, kā arī tautai šinī Satversmē paredzētā kārtībā un apmēros”, kā arī 81. pants, kas likumdošanas tiesības Ministru kabinetam deleģē īpaši paredzētos gadījumos (*sk. Satversmes tiesas 2001. gada 3. aprīļa spriedumu lietā nr. 2000-07-0409*).

Suņu un kaķu turēšanas noteikumu izdošanas brīdī 1995. gada 3. oktobrī Saeima nebija pieņēmusi likumu, kas regulētu mājas (istabas) dzīvnieku turēšanu, tāpēc Ministru kabinets izdeva šos noteikumus, pamatojoties uz Ministru kabineta iekārtas likuma 14. panta 3. punktu.

Situācija mainījās pēc tam, kad stājās spēkā Saeimas 1999. gada 9. decembrī pieņemtais Dzīvnieku aizsardzības likums. Likumdevējs šā likuma 16. pantā ir uzskaitījis tos dzīvniekus, kurus aizliegts turēt kā mājas (istabas) dzīvniekus. Tātad aizliegumu turēt atsevišķus dzīvniekus kā mājas dzīvniekus nosaka likums un šis vairs nav ar likumu nenoregulēts jautājums.

Dzīvnieku aizsardzības likuma pārejas noteikumos reglamentēta arī rīcība ar dzīvniekiem, kuru turēšana aizliegta, bet kuri atrodas personu īpašumā likuma spēkā stāšanās brīdī.

Ja likumdevējs būtu vēlējis pēc likuma spēkā stāšanās papildināt šo dzīvnieku sarakstu ar apstrīdētajā aktā ietvertajām suņu šķirnēm, tas varēja grozīt Dzīvnieku aizsardzības likumu.

Tātad no Dzīvnieku aizsardzības likuma spēkā stāšanās brīža Ministru kabinets nevarēja noteikt ierobežojumus noteikto šķirņu suņu turēšanai, vairošanai un ievēšanai Latvijā, pamatojoties uz Ministru kabineta iekārtas likuma 14. panta 3. punktu. Valdība, izdodot apstrīdēto aktu 2001. gada 31. jūlijā, tas ir, pēc Dzīvnieku aizsardzības likuma spēkā stāšanās, ir patvaļīgi papildinājusi to likumdevēja noteikto dzīvnieku uzskaitījumu, kurus aizliegts turēt kā mājas (istabas) dzīvniekus. Ministru kabinets arī noteicis, ka ar apstrīdēto aktu aizliegto šķirņu suņu īpašniekiem līdz 2002. gada 1. augustam jāpakļauj šie suņi sterilizācijai vai kastrācijai. Tātad valdība ir pārkāpusi Satversmes 1. pantā noteikto varas dalīšanas principu un ir ietiekusies likumdošanas sfērā, pārkāpjot Satversmes 64. pantu.

Saeima varēja pilnvarot Ministru kabinetu noteikt ierobežojumus noteiktu šķirņu suņu turēšanai, vairošanai un ievēšanai Latvijā, bet šādam pilnvarojumam un šādiem valdības noteikumiem jāatbilst iepriekšminētajiem kritērijiem, proti, ne tikai noteikumiem jābūt publicētiem un formulētiem tā, lai suņu īpašnieki varētu izprast savus pienākumus, bet arī likumam pietiekami skaidri jānosaka Ministru kabinetam doto pilnvaru apjoms un to īstenošanas veids, lai nepieļautu izpildvaras patvaļīgu iejaukšanos indivīda īpašuma tiesību realizācijā.

Lai gan Dzīvnieku aizsardzības likuma 10. panta 2. punktā paredzēts, ka Ministru kabinets apstiprina “mājas (istabas) dzīvnieku aizsardzības noteikumus un nosaka labturības prasības šo dzīvnieku turēšanai, tirdzniecībai un demonstrēšanai publiskās izstādēs, kā arī mājas (istabas) dzīvnieka turētāja tiesības un pienākumus”, tomēr šajā likuma normā nav iekļauts pilnvarojums valdībai noteikt arī aizliegumu atsevišķu šķirņu suņu turēšanai, vairošanai un ievēšanai valstī.

Suņu un kaķu turēšanas noteikumu 1. punkts paredz, ka “šie noteikumi nosaka Latvijas Republikā vienotu suņu reģistrācijas, kaķu uzskaites un minēto dzīvnieku turēšanas kārtību”. Papildinot apstrīdētā akta II nodaļas “Īpašnieku (valdītāju) pienākumi” 6. punktu ar 5. apakšpunktu, suņu īpašniekiem (valdītājiem) aizliegts turēt, vairost un ievest valstī noteiktu šķirņu suņus. Tomēr Dzīvnieku aizsardzības likums nepilnvaro Ministru kabinetu noteikt šādu aizliegumu.

Šo secinājumu apstiprina arī lietas materiāli. Tā Ministru kabinets atbildes rakstā un atbildes raksta papildinājumā norādījis, ka, pamatojoties uz Dzīvnieku aizsardzības likuma 10. panta 2. punktu, līdz šā gada 1. jūlijam paredzēts izdot Ministru kabineta noteikumus. Ministru kabinets iesniedzis Satversmes tiesai Zemkopības ministrijas izstrādāto Ministru kabineta noteikumu projektu “Mājas (istabas) dzīvnieku aizsardzības noteikumi, labturības prasības šo dzīvnieku turēšanai, tirdzniecībai, demonstrēšanai publiskās izstādēs, mājas (istabas) dzīvnieku turētāja tiesības un pienākumi, kā arī suņu un kaķu reģistrācijas kārtība”. Tajā vairs nav paredzēts aizliegums noteiktu šķirņu suņu turēšanai, vairošanai vai ievēšanai Latvijā.

Tātad nepastāv tāds ar likumu noteikts pilnvarojums Ministru kabinetam noteikt aizliegumu atsevišķu šķirņu suņu turēšanai, vairošanai vai ievēšanai valstī, kurā precīzi būtu formulēts doto pilnvaru apjoms un to īstenošanas veids.

Tādējādi ar apstrīdēto aktu paredzētie īpašuma tiesību izmantošanas ierobežojumi nav noteikti saskaņā ar likumu Satversmes 105. panta trešā teikuma izpratnē.

Ja pamattiesību ierobežojums nav noteikts ar **likumu**, tad tas neatbilst Satversmei. Līdz ar to nav nepieciešams papildus izvērtēt, vai ar apstrīdēto aktu paredzēto īpašuma tiesību izmantošanas ierobežojumu mērķis ir leģitīms, vai ierobežojums ir piemērots šā mērķa sasniegšanai un vai tas ir samērīgs (proporcionāls).

Nolēmumu daļa

Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 30. – 32. pantu, **Satversmes tiesa nosprieda:**

Atzīt Ministru kabineta 2001. gada 31. jūlija noteikumus nr. 349 “Grozījumi Ministru kabineta 1995. gada 3. oktobra noteikumos nr. 291 “Suņu un kaķu turēšanas noteikumi”” par neatbilstošiem Satversmes 105. pantam un Ministru kabineta iekārtas likuma 14. panta 3. punktam un spēkā neesošiem no sprieduma publicēšanas dienas.

Spriedums ir galīgs un nepārsūdzams.

Satversmes tiesas sēdes priekšsēdētājs

Aivars Endziņš